

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА**Балаховська Ю.М.**

кандидат педагогічних наук, старший викладач

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

Проблема підготовки вчителя набуває особливої актуальності у зв'язку з докорінними змінами, що відбуваються в суспільстві та в системі освіти. Особливе місце посідає проблема формування в майбутніх учителів особистісних якостей, котрі забезпечать високу ефективність їхньої професійно-педагогічної діяльності. Викладання філологічних дисциплін вимагає від педагога працювати у творчому режимі, нестандартних напрямках, постійно вдосконалювати свою професійну діяльність, спрямовувати роботу на розвиток творчих можливостей здобувачів освіти, їхніх талантів. Важливого значення набуває володіння словом. Сучасний заклад загальної середньої освіти повинен допомогти здобувачам освіти відчувати себе впевненими на ринку праці, адаптуватися до соціальних змін і криз у суспільстві, бути психологічно стійкими, розвивати здатність до самореалізації, а сучасний учитель це не урокодавець. Це креативна особистість, носій гуманітарної культури, морально-етичних і культурно-естетичних цінностей, дослідник, менеджер, психолог, мудрий наставник, здатний до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів.

Кожна професія – різновид суспільно необхідної, постійно виконуваної діяльності на основі набутих знань, умінь, навичок, особистих якостей. Структура кожної професійної діяльності "певним чином організована, вимагає взаємозв'язку і послідовності дій, розподілу уваги, вольової напруги, подолання труднощів, своєрідних психічних властивостей особистості" [1, с. 274].

За час навчання у виші у студентів розвивається і формується професійна спрямованість особистості, тобто прагнення застосовувати свої знання, досвід, здібності в галузі обраної професійної діяльності. Це виражається в позитивному ставленні до професії, інтересі до неї, бажанні вдосконалювати свою підготовку.

А. Зарукіна виділяє три рівні професійної педагогічної спрямованості 1) високий рівень відзначається великим інтересом до професії вчителя з дитинства, активною роботою з дітьми, любов'ю до окремих предметів. У цьому випадку професія вчителя є покликанням; 2) середній рівень характеризується захопленням професією вчителя в старших класах, любов'ю до окремих предметів. Навчання в педагогічному виші – результат захоплення педагогікою; 3) низький рівень – це рівень, коли студента приваблює до закладу освіти розмаїття предметів або спрямувала порада родичів. Відсутність професійної спрямованості – рівень, коли студенти не думають про професію вчителя, а вступили до педагогічного вишу тому, що не вступили до інших [1, с. 274–275]. Найбільшу соціальну цінність має ідейно витримана професійна спрямованість.

Формувати професійну спрямованість у студентів – значить зміцнювати в них позитивне ставлення до майбутньої професії, формувати її престиж. У нинішніх студентів головним мотивом вибору професії є майбутня матеріальна забезпеченість. Лише невелика кількість обирає професію за покликанням, власним уподобанням.

Навчальна діяльність студентів є засобом їхнього професійного становлення. Відповідно успішність, з якою здійснюється ця діяльність, впливає на рівень їхньої професійної підготовки, включаючи й розвиток професійної самосвідомості. Одним із важливих чинників формування професійної спрямованості студентів є приклад викладачів, учителів, їхнього ставлення до професії. Для того, щоб студенти-філологи стали гарними фахівцями, вони мають знати ті вимоги, котрі в різний час висувалися до професійної майстерності вчителя-словесника.

Проблему професійної майстерності словесника досліджували В. Острогорський, Т. Бугайко, Ф. Бугайко, Г. Гуковський, Н. Кузьміна, О. Мазуркевич, Є. Пасічник та інші.

Зупинимося на вимогах до вчителя-словесника, в основі яких методична концепція О. Мазуркевича. Науковець неодноразово відзначав у своїх працях, що вчитель літератури має сформулювати у здобувачів освіти вміння відчувати літературу як мистецтво. Основним на уроці має бути художній твір. У кожному творі, який вивчається на уроці літератури, потрібно знайти важливе й цікаве для сучасного учня, що допоможе йому розібратися в проблемах сьогодення або краще зрозуміти минуле і глибше осягнути історичну дійсність через художнє її відображення, мистецьке пізнання. "Учитель літератури повинен брати на своє озброєння мистецтво слова і мистецтво звуків, фарб, ліній і нести на урок художній твір чи картину не просто як ілюстрацію", а як засіб розкриття дійсності [2, с. 25].

О. Мазуркевич наголошував, що вчителя літератури ніщо не може замінити – ні технічні засоби, ні автоматика, ні електроніка, тому що донести ідеї творів, сформулювати душу і свідомість людини, морально звеличити, естетично збагатити, творчо наснажити може тільки він – "Учитель, Митець, Людина" [2, с. 38].

Новаторською свого часу була думка дослідника про те, що крізь призму діяльності учня потрібно переосмислити саму структуру освітнього процесу, перейти до вирішення проблеми розвитку та реалізації творчих здібностей кожного школяра. Творчу діяльність учителя-словесника характеризує відмова від стереотипів. Таким чином, творчість, творчий підхід до роботи це ще одна вимога, що висувається до педагога.

Особливо актуально нині звучать думки О. Мазуркевича про співдружність учителя й учня, яка розширює діапазон вільного творчого мислення, створює атмосферу радості спілкування. Спосіб навчання літератури має забезпечити умови для духовного самовдосконалення, самореалізації й самоутвердження здобувача освіти. Учитель літератури має будувати педагогічний процес за принципом діалогу, полілогу, із застосуванням імпровізації. Важлива вимога при цьому – ціннісно-сміслова рівність учителя й учня.

Учитель ні на крок не повинен відставати від життя, навпаки – бути на найвищому щаблі сучасності. О. Мазуркевич особливо відзначав потребу постійного підвищення культурного рівня педагога, а також зміцнення його зв'язків з наукою. Тільки вчитель, який усе життя вчиться, поглиблює знання науки, здатний забезпечити єднання національного й загальнолюдського, не лише в системі літературної освіти, а й у всьому освітньому процесі, формуванні особистості громадянина України [3, с. 11].

Таким чином, формування професійної спрямованості у студентів передбачає розширення і поглиблення їхньої обізнаності про майбутню спеціальність, посилення професійних мотивів, практичне виконання професійних задач. У професійній спрямованості виражається позитивне ставлення до професії. Основним у формуванні професійної спрямованості є бажання студентів займатися майбутньою професією й оволодіти нею якомога краще. Ставлення до педагога – чинник активності, успішного формування професійної спрямованості майбутніх учителів. Важливими вимогами до вчителя-словесника є: формування рис характеру сучасної людини, відкриття на уроці для кожного учня скарбів мистецтва слова, поєднання праці за покликанням з любов'ю до дітей, глибокі знання, висока майстерність, творче натхнення.

Список літератури:

1. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. Психология высшей школы. Минск: Изд-во БГУ, 1981. 383 с.
2. Мазуркевич О.Р. Високе покликання вчителя літератури. К.: Радянська школа, 1968. 40 с.
3. Мазуркевич О.Р. За рідне слово в рідній школі: На шляху становлення методики української літератури. Київ, Херсон, 1995. 207 с.